

leiders- en wetgevers-handelingen private aangelegenheden zijn geweest?

Allerminst.

„Naar hunne eigen rechtsregelen gaat Jahwe hen richten”.

Hen.

D.w.z. den koning, en de ministers, en de oudsten. En ook het gewone volk, dat alles maar aanvaard heeft. En dat, toen het „nog wel wat leek te worden”, geapplaudisseerd heeft.

Jahwe houdt hen aan hun officiële woorden.

Hij zal ze niet begraven, niet uitviakken. Er moet herroeping volgen, en anders: welnu, de dooden begraven hun dooden, en de wetten zijn een zelf-gekozen maatstaf. Ze liggen daar als beweerde edicten van God; zóó zijn ze aangediend, en, — een ieder zal zijn eigen pak dragen.

Is dit hard? Is dat liefdeloos?

Neen, — want wie zijn schuld belijdt, en de afgekondigde wetten terugneemt, die zal barmhartigheid geschieden.

Maar wie de wetten handhaaft, die moet willen, dat Jahwe hen daaraan houdt. Anders ware de kerk behandeld als de eerste de beste anarchie. Wie dat verlangt, substitueert de kerk.

OPEN BRIEF (III) aan Ds B. A. BOS

Amice Bos,

Onze correspondentie dijt uit; ik zal daarom thans, om ruimte te besparen, Uw brief — dien ik overigens in zijn geheel opneem — aan stukjes knippen, en telkens mijn antwoord afzonderlijk daaraan verbinden.

U schrijft:

Uw tweede „Open Brief” aan mij, heb ik aandachtig gelezen. Particulier heb ik U reeds bericht, dat, en waarom ik mijn antwoord één week heb vertraagd. Nu zal ik het U geven, maar ik wil niet beginnen, alvorens U heel hartelijk bedankt te hebben voor het feit, dat U mijn eerste antwoord volledig aan de lezers van „De Reformatie” hebt doorgegeven. Ik zou van harte dezelfde service U willen geven in „De Wachter”, maar — helaas — is de ruimte (nog) te beperkt. Ook wil ik er mijn dank voor uitspreken, dat de Uitgever mij een afdruk van de copie gezonden heeft. Dat deze mij niet tijdig bereikte lag aan het feit, dat ik niet thuis ben.

Wat nu Uw tweede brief betreft, het volgende:

In mijn eerste brief wees ik er op, dat een nieuwe zeer ingewikkelde problematiek wederom wordt aangegrepen, onder de gedaante van eenvoudigheid, waardoor andermaal Gods kinderen worden vermoed. U schrijft mij, niet te weten, waarop ik doel, en acht deze zaak in onze briefwisseling „niet ter zake”. Toch wil ik hierop graag even ingaan, omdat naar mijn meening juist dit punt de grond der moeilijkheden raakt, in eigen kring. Tevens zal ik U hierbij dan kunnen antwoorden op Uw opmerking, dat ik „in de laatste maanden” de zaken help „ingewikkeld te maken”.

Als ik deze opmerkingen van U lees, broeder, vraag ik me af, of U een vreemde zijt, in ons kerkelijk „Jeruzalem”. De eigenlijke oorzaken van wat thans broeders van hetzelfde huis — zóó meen ik de broeders van de overzijde nog te moeten zien — geschieden heeft en houdt, liggen naar mijn overtuiging, in de door ons als hovenschriftuurlijk genoemde leerbindingen en de naar onze overtuiging onschriftuurlijke „tucht”-handelingen. Dat zijn toch zeer eenvoudige zaken, die in haar eenvoudigheid, door Gods kinderen goed zijn verstaan. Naar mijn meening heb ik me tot deze eenvoudige zaken steeds beperkt; en rusteloos heb ik gewaarschuwd, niet bij deze eigenlijke oorzaken andere zaken aan te grijpen, die enerzijds de kloof al meer verdiepen zouden, en anderzijds het hart niet zouden raken van de broeders, die we — al dwalen ze — om Christuswil te zoeken hebben. Ik heb de zaken dus eenvoudig gelaten, al stond ik hierin bijkans alleen. Neen, anderen — als U dit wenscht, ben ik bereid namen te noemen — hebben de zaken die ons van de broeders scheiden, ingewikkeld gemaakt, met een problematiek, die kwam in de gedaante van eenvoudigheid, zóó eenvoudig zelfs, dat ik vaak aan het woord „simplicisme” heb gedacht. Men heeft toch eerst een schema zich gevormd, aangaande de ware en de valsche Kerk, welke men beide meende te kunnen adresseeren. Daarna heeft men uit deze constructie weer consequenties getrokken, voor heel het leven in al zijn verbanden. Deze consequenties heeft men als de klare elch des Heeren anderen trachten op te leggen, niet slechts in de pers, maar ook in de prediking. Het werd alles zóó eenvoudig voorgesteld, dat alle vragen schijnbaar zijn opgelost. Maar ’t hart van duizenden kinderen Gods zegt daar geen „amen” op. Ook ik doe dit niet, en heb dit nimmer onder stoelen en banken geschoven. En ik geloof in ernst, broeder, dat de impasse — zie over dit woord elders in dit nummer — van vandaag ten dele hieraan is te wijten.

De schuld voor ’t feit, dat wij elkaar aan deze en aan gens zijde van de scheur bijkans niet meer kunnen ontmoeten, ligt niet alleen aan de andere zijde. Wat U persoonlijk in dit alles aan moet gaan is dit, dat U, die naar mijn meening met deze problematiek niet accoord gaat, — ik denk hierbij aan de prachtige „catechisaties”, die U destijds in Assen hebt gegeven — U daartegen ook niet hebt verzet, zóóals we dat van U verwachten mochten. Welke reden U daarvoor heeft, is mij onbekend. Ik constateer alleen het feit! Onze zaaksgerechtigheid zie ik vertroebeld, omdat men niet bij de eenvoudige zaken gebleven is. Dat ik dit niet gedaan zou hebben, wijs ik af, en ’t staat aan U, te bewijzen, dat ik anders deed.

Eenigszins verwonderd heb ik erover gestaan, waar- de broeder, dat U meent, mijn in Assen in oorlogstijd

Het gaat immers niet alleen om de tegenwoordige mensen, die hun eigen wetten hebben over-eind gezet en gehandhaafd, en dan ook maar de gevolgen dragen moeten. Doch het gaat ook om degenen, die in de toekomst zich zullen vrijmaken, en straks terugkeeren tot de gehoorzaamheid en het geloof der kerk van de komende adventsdagen. Die moeten ANDERE wetten hebben; maar om daartoe te geraken, ja, zich in het aanvaarden daarvan te kunnen bekeeren, moeten ze die valsche wetten hebben afgezworen. Dat zal ook gebeuren na de ballingschap in het „overblijfsel der verkiezing”. Maar, — dan moeten ze eerst officieel hebben gezien en erkend, dat die valsche wetten tot den dood geleid hebben.

En dit is nu één van die vergeten bijbelteksten in het betoog van hen, die heden staan te roepen: doe nu maar, alsof er geen wetten en geen rechtsregelen zijn, die als bindend zijn opgelegd en met sancties van schorsing en afzetting zijn gehandhaafd.

Exemplarische Schriftaanwending?

Neen; abc der profetie en daarom altijd van kracht.

K. S.

KERKELIJK LEVEN

gegeven „catechisaties” te moeten te hulp roepen in Uw betoog, volgens hetwelk ik me had moeten verzetten tegen door U niet nader omschreven uitlatingen.

Nu kan ik niet alle uitlatingen kennen, laat staan controleeren; en mijn taak in ons blad is niet die van een oppercensuur; al meen ik wel, dat ik niet zwijgen mag, als ik gevaren zie; zóóals thans in Uw geval.

Maar ik begrijp uit uw woorden tenminste dit, dat U als kern van wat ik had moeten bestrijden, dit ziet: men beweert, dat de ware en de valsche kerk kunnen geaddresserd worden. U meent blijkbaar, dat DEZE meening zóó erg is, dat ik, als auteur van die „catechisaties” althans daartegen had moeten opkomen.

Laat me U maar dadelijk uit den droom helpen: ik ben het met die meening eens. Ik heb dat nog pas in De Reformatie niet onduidelijk uitgesproken. Ik heb erop gewezen, dat er onder de synodocratie (misschien moet ik nu eraan toevoegen: ook elders?) zijn, die niet meer de facto instemmen met de uitspraak der belijdenis, dat „deze twee kerken” (de ware en de valsche) LICHELTIJK TE KENNEN EN VAN MAL-KANDEREN TE ONDERSCHIEDEN ZIJN (art. 29, slot). Ten overvloede herinnerde ik nog pas ernaar, dat „ecclesia” (vaak door „kerk” vertaald) in de periode van de opstelling der confessie, meestal beteekent „vergadering” (en volstrekt niet altijd „kerk-van-Christus”; men leest b.v. van de ecclesia van Satan, de ecclesia der hypocrieten, en dit in belijdenisschriften). Dit is uit mijn pen dus „oude kost”; ik krijg haast een kleur, als ik het weer „oplepel”. Ik vertaal dan ook „ware ecclesia” door: ware vergadering (van geloovigen); en „valsche ecclesia” door valsche vergadering (van aanvankelijk¹⁾ geloovigen).

Daarmee heb ik gewonnen, dat we de dingen weer „eenvoudig” maken (daar houdt U terecht van, ik ook); daarmee is tevens weer, tot beschaming van veel onverstandig stookgeschrijf, bewezen, dat men kan zeggen: op dat en dat bepaalde adres is een valsche ecclesia (een valsche vergadering van geloovigen), zoodat met dit zeggen allerminst beweerd is, dat zij, die er zijn, ik weet niet wat voor misdadigers zijn, doch alleen maar, dat ze worden VERGADERD op een valsche, d.w.z. niet voor de Schrift te legitimeeren manier (wat zich straks in hen en in hun kinderen gaat wreken); en dat dus alle zuchterij over die vreeselijke mensen, die nog durven spreken als de confessie (U doet toch nog mee, ds Bos?), en dus volhouden, dat de ware en de valsche kerk lichtelijk te onderscheiden zijn, alsof zij daarmee al die leden der andere „ecclesia” (vergadering) den Satan hadden overgegeven, alleen maar misverstand is, en gevolg van een niet meer lezen van de confessie.

Gelijk, en nu wordt het meenens, ds Bos,..... gelijk het ook gevaarlijk is, niet meer te zeggen: daar en daar is de ware ecclesia (de ware vergadering der geloovigen); daar en daar MOET en MAG men zeggen: dézen kant uit, allen die vermoed (van de valsche bindingen) en beladen (met bovenschriftuurlijke) bepalingen zijt. Vergun me de herinnering, dat ik dit woord citeer uit Christus’ eigen mond (Matth. 11, slot, waar de Heiland zegt: de valsche ecclesia van u, Abrahamskinderen, is bij de overzijde, maar de ware bij Mij, dien ge aan de Schrift moogt toetsen); vergun me eveneens de herinnering, dat ik op den eersten Zondag na de vrijmaking in Den Haag ’s avonds expres daarover preekte. Dat was een teruggrijpen naar..... de eenvoudigheid niet van K. S., maar van art. 29 Belijdenis, concreet te maken in een op een bepaalden kalenderdag op een

¹⁾ Want waar de „reine predicatie” en de andere kenmerken ontbreken, daar gaat op den duur het bederf verder.

aanwijsbare plaats in een stad bijeengekomen menschenmassa, geleid door een man van wien men zeide: kom niet in zijn samenkomst, ontvangt hem niet als ambtsdrager (weet U het nog? zie artikel prof. Veenhof).

Nu haalt U mijn Asser catechisatie²⁾ erbij. Fiat justitia: ik heb eens het keurige, met Uw eigen hulp bezorgde gestencilde verslag uit mijn kast opgediept, en me afgevraagd, welke volzin, welke uitspraak, toch ook maar zou kunnen wijzen in de door U gewezen richting. Ik vond zóo’n uitspraak nergens. Kunt U het wel, dan moogt U het me zeggen: ik zal erop ingaan, met genoegen.

Maar wat hebben we eigenlijk aan zóo’n verslag, als U in mijn Reformatie-artikelen, geschreven kort voor Uw brochure, mijn meening in eigen woorden vinden kunt? Eerlijk gezegd: ik versta U niet meer. Misschien kan „De Wakker” ons helpen, dacht ik, toen ik daar prof. J. J. v. d. Schuit bezig zag, absolutisten in onze kring (mij niet bekend, evenmin als extremisten, over wie ik pas schreef) te plaatsen tegenover „gematigden”. De absolutisten, aldus prof. v. d. Schuit zijn kerkisten („hun absolutisme is hun kerkisme”) en U kuit uit mijn „catechisaties” wel uitspraken aanhalen tegen het kerkisme, dat ik net zóo hard verfoel, als degenen van wie, naar ik vermoed — want elke secure aanduiding ontbreekt — prof. v. d. Schuit zegt, dat ze absolutisten zijn. Toch willen we, wat prof. v. d. Schuit van U aanhaalt, graag hier overnemen:

„Het verschil komt als we verder gaan praten. Ik voor mij meen, dat ons gesprek ook met onze gebonden broeders voorhands tot deze dingen moet worden beperkt en wij van onze kant ons dubbel in acht moeten nemen om de kloof, die ons van onze broeders scheidt, niet grooter te maken, dan die reeds is en in elk levensverband, waarin we elkaar nog kunnen ontmoeten, waar zulks met vol behoud van ons beginsel, nog mogelijk is, getracht moet worden de broederband te sterken, in de hoop en met de bede, dat de Heere van uit die levensverbanden nog weer de mogelijkheid oproept, dat we elkaar op kerkelijk terrein weer ontmoeten kunnen.

En dan staat tegenover mij mijn broeder, die meent in geen enkel levensverband meer te kunnen ontmoeten hen, die door kerkzonden getoond hebben geen ernst te maken met het Woord des Heeren.

Op dit punt moet naar mijn gedachte klaarheid komen.

En in de tweede plaats zie ik het verschil, in wat wij kerk noemen, en het opereeren met de termen van ware en valsche kerk. Al heb ik van heeler harte de pluriformiteitsgedachte, die de kerk relativeert afge- wezen, aan den anderen kant meen ik toch, dat wij de Kerk niet mogen verabsoluteren, maar het ten diepste een geloofstuk blijft.

En weer staat tegenover mij mijn broeder, die meent ware en valsche kerk lichtelijk te kunnen onderscheiden in de concrete situatie van thans, en ook te kunnen adresseeren, daar, waar ik er voor terug huiver.

Ook op dit punt moet m.i. klaarheid komen”.

Tot zoover het citaat van Uw woorden, in „De Wakker”. Hoe „De Wakker” daarop reageert, blijve hun ter overweging gelaten, die zich vroegere uitlatingen van dit blad voor oogen willen plaatsen. Ik mis de brug tusschen de vroegere en de tegenwoordige uitlatingen van dit blad op dit punt, en ben de eenige niet. Maar ik laat dit rusten; en beperk me tot de kwestie der „sarenspreking”. Als wij zeggen: schriftelijk, zegt dan soms prof. v. d. Schuit tot de synodocratische deputaten heden niet meer: schriftelijk? Als de deputaten der Chr. Geref. Kerken met de onze thans schriftelijk, en niet mondeling handelen, waaraan zij m.i. volkomen gelijk hebben (gelijk ook ik vroeger hun verlangen ten dezen verdedigde in de synode), zijn zij dan absolutist; en was ik het, toen ik hen hielp? Is het Rapport, ingediend ter synode van de Chr. Geref. Kerken, waarin contact met de toen nog ongedeelde gereformeerde kerken werd afgewezen, absolutistisch?

Ja, maar zegt U, ik heb het hier niet over de samsprekingwestie, doch over de verder gaande loswekking.

Accoord.

Maar woudt U kerkelijke sancering verkrijgen uit de „samenleving” op allerlei niet-kerkelijk terrein, en dat terwijl de scheur niet eens serieus besproken wordt? Ik niet; omdat het bij de kerkzaken beginnen moet; en de anderen willen het in feite ook niet, want die roepen almaar: terreinen scheiden, terreinen scheiden. En dan, wilt U me eens de namen noemen van hen, die zeggen: in geen enkel levensverband kan ik hen ontmoeten, die getoond hebben geen ernst te maken met het Woord des Heeren? Ik ken er geen één; ben ik nu vreemdeling in Jeruzalem? Ik ken er wel, die zeggen: zoolang ze in zulke zonden BLIJVEN, en alle serieuze gesprek erover TEGENHOUDEN, en dus TOONEN geen ernst te maken met het Woord des

²⁾ Bij controleering zie ik, dat er twee verslagen zijn; het eerste van een toelichting van de „Stellingen over de kerk”, waar dr Hepp destijds op aftrok, en die ik handhaafde; onze lezers kunnen die opdiepen in oude jaargangen; het tweede van een toespraak over de pluriformiteit der kerk. Mocht ds Bos een citaatje uit de eerste toespraak op het oog hebben, hij mag de passage aanwijzen, ik zal ze opnemen en gaarne antwoorden; zelf vind ik niets dat ook maar lijkt op wat hij thans voor den geest zich schijnt te halen.